Dieu apparaissant à Abraham
Rembrandt (1606-1669)

Chaos et déterminisme universel

La révélation d'Abraham

Dans le récit biblique, la révélation divine se produit brusquement, sans que rien ne la laisse présager.

Le Midrach ne peut accepter ce sens littéral et va dévoiler ce qui explique la révélation divine, lui enlevant par là-même son caractère violent.

ספר האגדה, מעשי אבות, ע' כ"ד

כשהיה אברהם בן שלוש שנים יצא מן המערה, הרהר בלבו: מי ברא שמים וארץ ואותי? התפלל כל היום כולו לשמש לערב שקעה שמש במערב וזרחה לבנה במזרח. כשראה את הירח וכוכבים סביב לירח, אמר: זה שברא השמים והארץ ואותי, והכוכבים הללו שריו ועבדיו. עמד כל הלילה בתפילה לירח. לבוקר שקע הירח במערב וזרח השמש במזרח אמר אין ביד אלו כוח: אדון יש עליהם. אליו אתפלל ואליו אשתחווה"

Midrach (Sefer Haagada, p. 24, Ed. Devir, Tel-Aviv, 5eme édition, 1973):

Lorsqu'Abraham a eu trois ans, il est sorti de la caverne et s'est mis à réfléchir. Qui a créé le Ciel, la Terre, et moi-même ? Il a prié toute la journée en se tournant vers Soleil. Le soir, le Soleil s'est couché à l'Ouest et la Lune s'est levée à l'Est. Lorsqu'il vit la Lune et les Etoiles qui l'entouraient, il s'est dit: c'est la Lune qui a créé le Ciel, la Terre et moi-même et les Etoiles en sont les ministres et les serviteurs. Il s'est levé et a prié toute la nuit en direction de la Lune. Le matin, la Lune s'est couchée à l'Ouest et le Soleil a brillé à l'Est. Abraham dit : ils n'ont donc aucune puissance et il y a un Maître au dessus d'eux. C'est à lui que je prierai et à devant lequel je me prosternerai.

מדרש רבה, בראשית לט
א [ה' נגלה אל אברהם]

ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וגו' ר' יצחק פתח: (תהלים מה) שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך אמר רבי יצחק: משל לאחד, שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת. אמר: תאמר שהבירה זו בלא מנהיג?! הציץ עליו בעל הבירה. אמר לו: אני הוא בעל הבירה. כך, לפי שהיה אבינו אברהם אומר: תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג?! הציץ עליו הקב"ה ואמר לו: אני הוא בעל העולם.

Midrach Raba, chapitre 39.1

Rabbi Isaac a commencé par ce verset des Psaumes (Ps. 45): "écoute, fille, regarde et tends l'oreille, oublie ton peuple et la maison de ton père !... [La situation d'Abraham] ressemble à celle d'un homme qui voyageait d'un lieu à l'autre et a rencontré une citadelle en flamme. Il se dit: est-ce possible que cette citadelle n'ait pas de dirigeant ? Le maître de la citadelle apparût et lui dit: c'est moi le maître de la citadelle. Ainsi, du fait qu'Abraham se demandait: doit-on dire que ce monde-ci soit sans dirigeant, le Saint-Béni-Soit-Il lui apparût et lui dit : c'est moi le Maître du monde.

Source : http://www.daat.ac.il/DAAT/tfila/tfila1.htm; http://www.daat.ac.il/daat/tanach/raba1/39.htm; http://ghansel.free.fr/abraham.html#tthFrefAAE